

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der
Staten Generaal
Postbus 20018
2500 AE Den Haag

Uw brief van	Ons kenmerk	Contactpersoon	Zoetermeer
24 en 28 januari	ICT/DIR/2002/5294		18 februari
Onderwerp		Doorkiesnummer	
Schriftelijke vragen kenmerk 2010204880/2010205060			

Hierbij zend ik u, mede namens mijn collega van Economische Zaken de antwoorden op de schriftelijke vragen, kenmerk 2010204880 van dhr. Van Bommel inzake de tariefstijging van software van Microsoft voor scholen. Daarnaast zend ik u de antwoorden op de schriftelijke vragen, kenmerk 2010205060 van mw. Lambrechts inzake de gestegen kosten voor software licenties van Microsoft.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

(drs. L.M.L.H.A. Hermans)

2010204880

Vragen van het lid Van Bommel (SP) aan de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en van Economische Zaken over de tariefstijging van software van Microsoft voor scholen. (Ingezonden 23 januari 2002)

1

Ja.

2

Het afgelopen jaar hebben de media bol gestaan van berichten dat het nieuwe licentiesysteem van Microsoft tot prijsverhogingen leidt. Een licentiesysteem dat in principe geldt voor alle Microsoft klanten. Scholen, hogescholen en universiteiten daarentegen kunnen via de dienstverlenende organisaties in het onderwijs, te weten SURFdiensten, SLBdiensten of APS IT-diensten, Microsoft-licenties verkrijgen tegen lagere tarieven. Deze organisaties hebben de scholen dit najaar schriftelijk, per mail en via de eigen websites geïnformeerd over op stapel staande wijzigingen in de licentie-voorwaarden.

De verhoging van de tarieven is veel hoger dan menig school had verwacht. Navraag heeft mij overigens geleerd dat de meerderheid hierover via de mail door SLBdiensten of mondeling door APS IT-diensten van tevoren bericht is. Naast de grote prijsverhoging spitst de kritiek zich toe op de duur van de overeenkomst en de zeer korte termijn van 1 maand waarbinnen de nieuwe regeling in zou gaan. Dit laatste zou liggen aan het feit dat de onderhandelingen pas op 23 december zijn afgerond. Dit stelt de scholen voor een groot probleem. Overstappen op een nieuw besturingssysteem is gecompliceerd en kostbaar, vanwege de benodigde tijd voor migratie en opbouw van deskundigheid.

De verhoging van de licentieprijzen is absoluut hoog, maar wordt vertekend doordat onderwijsinstellingen in het verleden lage prijzen hebben betaald voor hun licenties. De school die in het bij vraag 1 aangehaalde krantenartikel als rekenvoorbeeld wordt aangehaald betaalde bijvoorbeeld EUR 3,75 per computer per jaar. Onder de nieuwe prijsregeling betalen onderwijsinstellingen ongeveer EUR 20 per computer per jaar. Ter vergelijking: een vergelijkbare licentie zou op commerciële basis EUR 400-500 kosten. Het is overigens niet ongebruikelijk dat softwareleveranciers als Microsoft lagere prijzen berekenen aan onderwijsinstellingen

3

Ik ben niet bevoegd om voor een school te bepalen welke hard- en software er binnen een school gebruikt wordt. De school heeft daar een eigen vrijheid en verantwoordelijkheid in. Ook de minister van Economische Zaken heeft geen specifiek instrumentarium om regulerend op te treden ten aanzien van de prijzen die onderwijsinstellingen betalen voor goederen en diensten.

De Stichting Ict op School, die in deze kwestie namens vrijwel alle besturen van de scholen optreedt, heeft Microsoft namens de scholen om aanvullende informatie verzocht en de grieven van de scholen neergelegd. In een gesprek met Microsoft zijn de volgende punten aan de orde gesteld:

- De factor waarmee de prijzen in het voorstel stijgen;
- Het feit dat scholen die veel geïnvesteerd hebben in computers nu extra zwaar getroffen worden;
- De korte termijn waarop scholen moeten beslissen;
- De voorgestelde contractverplichting van 3 jaar

4

Het is aan de school om te overwegen hoe ze haar financiële middelen strategisch inzet voor de aankoop van ICT-software, -hardware, -beheer, en -scholing. De school maakt hierin haar afwegingen, zo ook voor de keuze

van een softwarepakket. Mij zijn overigens geen gevallen bekend van scholen die door de prijsstijgingen niet meer in staat zouden zijn om gebruik te maken van Microsoft. De uitgaven die voor dit type software worden gedaan maken een beperkt deel uit van de ICT uitgaven van scholen. Volgens APS IT-diensten zorgen de nieuwe prijzen voor een beslag van 6 tot 8% van het leerlinggebonden ICT-budget.

Stijgende prijzen leiden er mogelijk wel toe dat scholen kritischer zullen kijken naar de software-uitgaven en daardoor uitzien naar mogelijke alternatieven. In de besturingssoftware is Linux een van de belangrijkste alternatieven. Op dit moment kiest de meerderheid van de gebruikers overigens voor Microsoft, vanwege het gebruiksgemak en de veelheid en diversiteit van applicaties die op het Microsoft-platform draaien. Door de stijgende prijzen kan Linux een serieus alternatief worden voor het onderwijs. Probleem blijft de complexiteit en de benodigde tijd bij migratie naar een ander besturingssysteem. Naast de besturingssoftware is er ook nog de toepassingssoftware. Hierbij wordt bedoeld op bijvoorbeeld tekstverwerking en spreadsheets. Functionaliteiten die worden aangeboden binnen Microsoft Office, maar ook door concurrenten middels het Wordperfect-pakket of Star Office. Al deze pakketten kunnen de meeste bestanden (.doc, .xls, .ppt files) met elkaar uitwisselen.

Dit voorval is een illustratie van zowel de afhankelijkheid van een enkele leverancier als het belang van open standaarden. In dit kader¹ onderzoek ik met mijn collega's van GSI en EZ hoe open standaarden en Open Source-software gebruikt kunnen worden bij het overheidsinformatiebeleid. Daarnaast heeft de stichting Ict op School als consumentenorganisatie voor de scholen op ICT-gebied tot mijn genoegen alert gereageerd.

5

De leerdoelen, eindtermen en examenprogramma's bevatten ICT-onderdelen. Zonder aandacht te besteden aan deze onderdelen van het curriculum kan een school haar leerlingen niet optimaal hierop voorbereiden. Hoe een school invulling geeft aan de wijze waarop en met welke software een school dit doet, is aan de school. De ICT-onderdelen wijken wat dit betreft niet af van de andere onderdelen van het curriculum. Een school is vrij om delen van het lesprogramma te veranderen binnen de regels die hiervoor gelden. De Inspectie voor het Onderwijs houdt toezicht op de inhoud en de organisatie van het onderwijs op de scholen. Als scholen afwijken van de regelgeving zal de Inspectie voor het Onderwijs hierop reageren en mij hierover rapporteren.

6

Het thuisgebruik van software door leerlingen in het PO en VO is nooit gratis geweest. Voor docenten was dit wel het geval. Overigens kan thuis natuurlijk ook gebruik gemaakt worden van andere software dan Microsoft. De stichting Kennisnet garandeert door implementatie van de W3C-standaard dat de inhoud op de site www.kennisnet.nl toegankelijk is voor alle browsers. Daardoor kunnen leerlingen ook thuis werken met Kennisnet, zonder afhankelijk te zijn van Microsoft. De W3C-standaard betreft een open standaard, die vastgesteld wordt door het zogenaamde W3C-consortium, een onafhankelijke instantie. Iedereen kan open standaarden gratis raadplegen en gebruiken. Het besturingssysteem waarop de browser draait is in principe irrelevant. Browsers die opereren volgens W3C standaard draaien zowel op

¹ Toegezegd in antwoorden op kamervragen vorig jaar van de leden Lambrechts (D66) en Bakker (D66)¹ en kamervragen van de leden Voûte-Droste (VVD) en Bakker (D66)¹ door de minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid.

Windows, Unix, Linux, MacOS en andere besturingssystemen. Overigens kunnen op het Microsoft besturingssysteem ook niet-Microsoft browsers draaien.

7

De NMa heeft geen klachten ontvangen van onderwijsinstellingen over dit onderwerp, en heeft tot nu toe ook geen aanleiding gezien een ambtshalve onderzoek te starten.

8

Naar aanleiding van de kritiek van de scholen heeft Microsoft een aantal wijzigingen doorgevoerd. Gesprekken met de stichting Ict op School en SLBdiensten, APS IT-diensten en Surfdiensten hebben geleid tot de volgende aanpassingen:

- 1 De inschrijftermijn is verlengd tot en met 31 maart aanstaande;
- 2 Scholen kunnen naast een driejarig ook een 1 jarig contract kiezen;
- 3 De keuze voor een driejarig contract leidt tot 25% korting op de licenties in het eerste jaar.
- 4 Voor scholen die relatief veel PC's hebben (en die dus een hoge percentuele stijging ervaren) wordt een kostenplafond vastgesteld. Voor PO-scholen die meer dan 1 pc hebben op 6 leerlingen en voor VO-scholen die meer dan 1 pc hebben op 7 leerlingen worden per extra pc geen verdere kosten in rekening gebracht.
- 5 Scholen krijgen de mogelijkheid van gespreide betaling indien men dat verzoekt en indien de school daadwerkelijk een prijsverhoging krijgt.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

(drs. L.M.L.H.A. Hermans)

2010205060

Vragen van het lid Lambrechts (D66) aan minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over de gestegen kosten voor software-licenties van Microsoft. (Ingezonden 25 januari 2002)

1

De prijzen voor het gebruik van Microsoft-licenties zijn gestegen. In de media wordt gesproken over prijsstijgingen van 250 tot 1000 procent. De mate van stijging verschilt per school en is afhankelijk van 2 variabelen. Enerzijds is de prijs per licentie gestegen. Anderzijds is het licentiebeleid aangepast. Voor scholen rest daardoor nog maar 1 licentie mogelijkheid: betaling per aanwezige PC. De nieuwe prijzen van de Microsoft-licenties leiden tot een beslag van 6 tot 8% van het leerlinggebonden ICT-budget.

2

Microsoft heeft een nieuw licentiesysteem geïntroduceerd voor zakelijke software. Gebruikers betalen elk jaar tussen de 25 en 29 procent van de nieuwprijs in ruil voor een abonnement op de *upgrades*. Dit licentiesysteem is in principe van toepassing op alle klanten van Microsoft. Scholen, hogescholen en universiteiten daarentegen hebben de mogelijkheid om via SURFdiensten, SLBdiensten of APS IT-diensten software-licenties, waaronder Microsoft, te verkrijgen tegen lagere tarieven en andere condities. Mocht een school gebruik willen maken van de Microsoft-onderwijslicentie via één van de drie genoemde diensten, dan sluit ze hiertoe een Campusovereenkomst (hoger onderwijs) of een Schoolovereenkomst (beroepsonderwijs en volwasseneneducatie, voortgezet en primair onderwijs).

Voor het onderwijsbestel specifiek geldt dat ik als minister van OCenW aanspreekbaar ben op de kwaliteit van het onderwijs als geheel. Ik zorg voor de totstandkoming van deugdelijkheids-eisen en de wetgeving in dat verband en ik geef de ontwikkelingsrichting aan. Het is aan de school om te overwegen hoe ze haar financiële middelen strategisch inzet voor de aankoop van ICT-software, -hardware, -beheer, en -scholing en bij wie ze haar inkopen doet. De school heeft daar een eigen vrijheid en verantwoordelijkheid in. Mij is derhalve niet bekend met welk merk software een school werkt. Ik kan dus niet aangeven of en wat dit de scholen extra gaat kosten.

3

Mij zijn hier geen gevallen van bekend.

4

SURFdiensten, SLBdiensten en APS IT-diensten zijn centrale inkooporganisaties en treden op als intermediair tussen diverse ICT-aanbieders, waaronder Microsoft, en het onderwijs. SURFdiensten verstrekt licenties aan het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, SLBdiensten aan het beroepsonderwijs, de volwasseneneducatie en het voortgezet onderwijs en APS IT-diensten aan het primair onderwijs. Surfdiensten, SLB-diensten en APS-IT diensten zijn opgericht door respectievelijk de stichting SURF, de stichting SLB-VE en de stichting APS. De diensten zijn zelfvoorzienend. Ik heb noch wettelijk, noch financieel een relatie met één van deze diensten

Microsoft biedt sinds 1993 via SLB diensten en APS IT-diensten software aan aan het onderwijs. Voor Microsoft zijn deze twee bedrijven de inkopende en onderhandelende partijen voor het gehele onderwijs.

5

Ja

6

Met de financiering van de stichting Ict op School ben ik tegemoet gekomen aan een wens van de organisaties van bestuur en management in het Primair Onderwijs en het Voortgezet Onderwijs (verenigd in de VSWO) om invulling te geven aan de behoefte tot oprichting van een organisatie die:

- samenwerking op regionaal niveau tussen scholen en van scholen met andere partijen bevordert, zodat langs die weg een concrete en gebundelde vraag naar producten en diensten kan worden georganiseerd en een efficiënte aanpak van ICT in het onderwijs mogelijk wordt gemaakt;
- kennis ontsluit over ICT-ontwikkelingen die relevant zijn voor het onderwijs en over ervaringen bij de integratie van ICT in het onderwijs.

Ict op School rekent het tot haar taak scholen te informeren over de afwegingen die een rol spelen bij de keuze van systeemsoftware. Daarbij spelen licentiekosten een rol.

7

SLB diensten en APS IT-diensten hebben scholen schriftelijk, via de e-mail en via hun website voortdurend ingelicht over de gewijzigde licenties. Al ruim een jaar staat in hun prijslijsten vermeld dat de toenmalige prijzen geldig waren tot en met 31 december 2001. In september, oktober en december 2001 zijn de scholen geïnformeerd over de nieuwe regelingen. In september heeft SLB de scholen via de mail ingelicht over mogelijk flinke prijsstijgingen. Daarnaast staat de outline van de nieuwe regeling al sinds oktober op de sites van SLB diensten en APS IT-diensten.

Daarnaast heb ik aanvullende afspraken gemaakt met de stichting Kennisnet. Voor Kennisnet staan open standaarden voorop. Door implementatie van de W3C-standaard garandeert Kennisnet dat de inhoud toegankelijk is voor alle browsers. Kennisnet zal in het vervolg rapporteren over haar acties en de behaalde resultaten. Concreet zal in die rapportage minimaal aandacht worden besteed aan de voortgang van onderstaande trajecten

- het faciliteren van een omgeving waar het onderwijs aan *Open Source*-projecten kan werken;
- het stimuleren van leveranciers om *Open Source*-oplossingen te zoeken;
- het toepassen van open standaarden voor alle basisfunctionaliteiten zoals deze op haar portal sites te vinden zijn;

8

In de zakelijke markt wordt sinds dit jaar gewerkt met het door u genoemde licentiesysteem, waarbij zakelijke gebruikers elk jaar tussen de 25 en 29 procent van de nieuwprijs betalen in ruil voor een abonnement op de upgrades. Hierbij is er sprake van een 'plicht tot update'. De licentieovereenkomst die de bron vormt voor de Schoolovereenkomst is aangegaan voor een periode van drie jaar. Gedurende deze periode worden er geen prijsverhogingen doorgevoerd in de schoolovereenkomsten en geldt er een 'recht tot update'. Een school kan daarbij zelf kiezen of ze gebruik wil maken van een nieuwere versie van software die onder de licentie valt.

Het is aan de school om te overwegen hoe ze haar financiële middelen strategisch inzet voor de aankoop van ICT-software, -hardware, -beheer, en -scholing. De school maakt hierin haar afwegingen, zo ook voor de keuze van een softwarepakket. De stijgende prijzen zullen er mogelijk toe leiden dat scholen kritischer zullen kijken naar de software-uitgaven en daardoor uitzien naar mogelijke alternatieven. Uit het veld ontvang ik daarover de eerste geluiden. Ik heb de stichtingen Kennisnet en Ict op School gevraagd binnen hun programma's hier ruimte voor te maken.

In de besturingssoftware is Linux een van de belangrijkste alternatieven. Op dit moment kiest de meerderheid van de gebruikers overigens voor

Microsoft, vanwege het gebruiksgemak en de veelheid en diversiteit van applicaties die op het Microsoft-platform draaien. Door de stijgende prijzen kan Linux een serieus alternatief worden voor het onderwijs. Probleem blijft de complexiteit en de benodigde tijd bij migratie naar een ander besturingssysteem.

Naast de besturingssoftware is er ook nog de toepassingssoftware. Hierbij wordt bedoeld op bijvoorbeeld tekstverwerking en spreadsheets. Functionaliteiten die worden aangeboden binnen Microsoft Office, maar ook door concurrenten middels het Wordperfect-pakket of Star Office. Al deze pakketten kunnen de meeste bestanden (.doc, .xls, .ppt files) met elkaar uitwisselen.

9

Neen. Zowel in België als in de VS wordt niet op structurele basis software gratis aan het gehele onderwijs beschikbaar gesteld, deelname aan specifieke programma's daargelaten. Overigens worden er in Nederland ook binnen de grenzen van het sponsorconvenant gratis licenties beschikbaar gesteld aan specifieke programma's te weten;

- deelnemers aan het AAL-programma. Het *Anytime Anywhere Learning*-programma is een onderwijsprogramma dat adaptief leren bevordert;
- alle instellingen die ICT opleidingen verzorgen. Dit programma heet het *Microsoft IT Academy*.

10

Naar aanleiding van de kritiek van de scholen heeft Microsoft een aantal wijzigingen doorgevoerd. Gesprekken met de stichting Ict op school en SLBdiensten, APS-IT diensten en Surfdiensten hebben geleid tot de volgende aanpassingen:

- 1 De inschrijftermijn is verlengd tot en met 31 maart aanstaande;
- 2 Scholen kunnen naast een driejarig ook een éénjarig contract kiezen;
- 3 De keuze voor een driejarig contract leidt tot 25% korting op de licenties in het eerste jaar.
- 4 Voor scholen die relatief veel PC's hebben (en die dus een hoge percentuele stijging ervaren) wordt een kostenplafond vastgesteld. Voor PO-scholen die meer dan 1 pc hebben op 6 leerlingen en voor VO-scholen die meer dan 1 pc hebben op 7 leerlingen worden per extra pc geen verdere kosten in rekening gebracht.
- 5 Scholen krijgen de mogelijkheid van gespreide betaling indien men daarom vraagt en indien de school daadwerkelijk een prijsverhoging krijgt.

11

De stijgende prijzen zullen er mogelijk toe leiden dat scholen kritischer zullen kijken naar de software-uitgaven en daardoor uitzien naar mogelijke alternatieven. Uit het veld ontvang ik daarover de eerste geluiden. Om scholen daarbij te faciliteren heb ik de stichtingen Kennisnet en ICT op School reeds eerder gevraagd binnen hun programma's hier ruimte voor te maken. (zie ook vraag 6 en 7)

Daarnaast werk ik met mijn collega's van Grote Steden Beleid en Economische Zaken aan een nota waarin op centraal niveau aandacht wordt gevraagd voor de implementatie-kant van het overheids-ICT-beleid, ofwel aan de software. Dit betekent zeer zeker niet dat centraal zal worden bepaald welke software moet worden gebruikt. Wel is er aandacht nodig voor interoperabiliteit, ofwel de mogelijkheid van systemen om onderling samen te werken. Dit is vooral van belang waar processen elkaar raken. Dit geldt zowel t.a.v. de bedrijfsvoering van de overheid als t.a.v. het externe berichtenverkeer.

Aandacht voor de implementatiekant (met andere woorden, 'overheidssoftware-beleid') geeft de mogelijkheid om enkele kwesties te adresseren die tot nu toe op centraal niveau nog weinig belicht zijn gebleven. In eerste instantie gaat het hierbij om open standaarden en *Open Source*-software.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

(drs. L.M.L.H.A. Hermans)